

Pohrebniak V. Some Issues of the Expression of Will in the Contractual Subjective Civil Rights. The article highlights the role of the expression of will concerning the subjective civil rights emergence in the course of the contract civil legal relations formation. The author focuses on the issue of concluding a contract by a court decision and analyzes the current trends in the practice of law enforcement in terms of contract engrossment. The article considers the appropriate legal scheming of contract from the standpoint of the principle of freedom of will and the free expression of will, including the law enforcement practice context of the highest courts in Ukraine. The author concludes that the mechanism of concluding agreements/contracts by a court decision, which reflects mainly the provisions of Commercial Code of Ukraine, can be applied at the level of Civil Code of Ukraine since it harmoniously fits into the legal protection system concerning the subjective civil rights and may positively influence their legal support level. The making a contract based on a court decision provides for the absence of will of one of the parties, which although looks like a departure from the generally accepted concept of free will as a necessary condition for the formation of civil law. But it is an effective way to protect subjective civil rights and legitimate interests of participants in pre-contractual relations. On the one side, the emergence of subjective civil rights of claim and their corresponding subjective civil obligations, which are part of the content of the contractual relationship, must meet the needs of the relevant subjects of civil law. On the other side, it should be taken into account that in specific circumstances, for example, in the presence of a preliminary agreement, if even the conclusion of the relevant basic civil contract may meet the needs of only one party, another party undertook to enter into such an agreement and it led to limiting her will. In the context of the above, we consider that the practice of consideration of the relevant categories of cases by commercial courts demonstrates the effectiveness of such a remedy as the making a contract based on a court decision.

Key words: origin of rights, concluding a contract, form of contract, right of claim, court decision

УДК 347.1

DOI <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2020-1/12>

Н. Чубоха

До питання інтересів у цивільному праві

У статті досліджується поняття інтересу як цивільно-правової категорії та його співвідношення з об'єктивним правом. Обґрунтовується дефініція інтересів як усвідомлених прагнень і потреб особистості, її вольових дій, спрямованих на досягнення певного правомірного результату, набуття і здійснення суб'єктивних цивільних прав. Обґрунтовано необхідність розмежування інтересу і об'єктивного цивільного права, визначаються механізми їх здійснення в цивільному праві. Спростовується необхідність застосування категорії законного інтересу, який слід вважати природним інтересом людини, оскільки це позаправова категорія, яка ґрунтується на соціальних і морально-етичних нормах. Автор дійшов висновку, що природний інтерес – це різновид інтересу, який не визначений об'єктивним правом і є відповідним простим фактичним рішенням особи діяти на власний розсуд для досягнення конкретних соціальних благ. Як позаправова категорія, він є передумовою суб'єктивного права особи і визначається як допустима в майбутньому соціальна поведінка особи, яка відповідає духу, сутності права або не суперечить їм, і здійснюється за принципом «дозволено те, що не заборонено законом». Зміст такого інтересу складається з двох прагнень людини: по-перше, фактичного – користуватися певним соціальним благом в рамках загальних дозволів і, по-друге, морально-етичного – звертатися в необхідних випадках за захистом від порушення (неможливості) реалізації прагнень людини.

Ключові слова: приватний інтерес, публічний інтерес, об'єктивне право, суб'єктивне право.

Постановка наукової проблеми та її значення. Відсутність в науковій доктрині єдності у розумінні категорії «інтерес», його ролі та місця серед інших категорій цивільного права. У сфері цивільно-правового регулювання інтерес є метою, певною рушійною силою поведінки суб'єктів, спонуканням особи до дій для досягнення результату у цивільних правовідносинах. Саме формування

та усвідомлення інтересів і зумовлює необхідність у правовому регулюванні таких відносин. Задоволення потреб та інтересів людини, охорона її прав є метою правового регулювання та своєрідним показником рівня розвитку громадянського суспільства і держави.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Важливий вклад у розробку проблеми інтересу в цивільному праві внесли С. Алексєєв, С. Братусь, І. Венедіктова, О. Вінник, В. Грибанов, Р. Гукасян, А. Дрішлюк., Д. Керімов, М. Коркунов, М. Матузов, А. Мережко, С. Муромцев, Л. Петражицький, О. Рогач, О. Скакун, В. Степанян, Є. Харитонов та ін. Проте на сьогодні у вітчизняній юриспруденції відсутнє єдине та загально визнане уявлення щодо змісту поняття інтересу та його значення у цивільному праві.

Формулювання мети та завдань статті. У науковій статті досліджується інтерес у цивільному праві та його співвідношення з іншими поняттями, зокрема, об'єктивне та суб'єктивне право. Це питання породжує найбільше наукових дискусій, що негативно впливає на розвиток науки цивільного права та застосування цивільного законодавства.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Правове регулювання цивільних відносин, визначаючи пріоритет тих чи інших інтересів, тим самим закріплює, охороняє і стимулює поведінку суб'єктів приватних відносин. Інтерес це невидимий елемент – першооснова права, його рушійна сила і підстава, першопричина виникнення, зміни та припинення суб'єктивних прав і обов'язків. Учасники цивільних правовідносин, задовольняючи певні свої потреби, прагнення і бажання, здійснюють усвідомлені правомірні дії, якими досягають визначеної мети (правового результату) в отриманні майна, послуги, виконані роботи тощо. Немає інтересу, відсутні і правовідносини та застосування права.

Наукові дослідження інтересу, як правового поняття, започатковані ще у XIX столітті Рудольфом фон Ієрингом, тривають і сьогодні. У його «теорії інтересу» основним призначенням права вбачався захист інтересів [1, с. 180]. Саме Р. Ієринг ідентифікував інтерес у абстрактно-теоретичній формі в якості правової категорії, і тому він справедливо вважається засновником юриспруденції інтересів, що визнаються одночасно і детермінантами, і змістом, і метою права [2, с. 83]. Як зазначає Н. М. Коркунов, саме розмежування інтересів надає можливість провести межу між правом і не правом [3, с. 39]. Ю. К. Толстой стверджував, що інтерес визначає зміст, ступінь закріплення та виражає ті реальні відносини, які закріплюються правом у нормативно-правовому акті [4, с. 45]. На думку С. В. Михайлова, інтерес – це «потреба суб'єкта, має суспільний характер і проявляється в діяльності щодо усвідомлення та реалізації мети у суспільних відносинах» [5, с. 88]. Саме потреби та інтереси визначають волю та дії особи по їх досягненню. Проте, якщо потреби – передумова інтересів, то інтереси – уже передумова діяльності [6, с. 35]. А суб'єктивне право – це засіб задоволення інтересів особи як учасника відповідних правовідносин.

Саме суспільно вагомі інтереси особистості і регулюються державою. Незважаючи на те, згадується «інтерес» у тексті нормативно-правового акта, інтерес отримує втілення у всіх нормах права [6, с. 29]. Адже законодавець, приймаючи ту чи іншу норму, завжди має на меті охорону певних інтересів [7, с.23], а інтерес – «це прагнення, устремління, потреби особистості, які не визначені законом або угодою сторін як цивільні права, але спрямовані на виникнення або збереження останніх» [8, с. 220].

Інтереси суспільства і приватні інтереси окремого індивіда є об'єктивною основою співіснування та взаємодії публічного й приватного права. Дуже важливо, щоб визнавалися і захищалися як приватні інтереси кожного, так і інтереси усього суспільства. Тільки при гармонійному поєднанні та узгодженні інтересів усього соціуму у правовому регулюванні можливий послідовний та динамічний розвиток суспільства, у тому числі у сфері здійснення особистих немайнових та майнових цивільних правовідносин.

Повноцінно особа реалізує свій приватний інтерес лише за допомогою норм права, але існувати він може і поза нормативним закріпленням. В нашому суспільстві має місце достатня кількість суспільних інтересів, які не є нормативно передбаченими. Наприклад, інтерес власників автомобілів з іноземною реєстрацією тощо. Крім того, маємо випадки, коли незважаючи на суспільний чи приватний інтерес в нормативно-правових актах закріплюються протилежні бажанням людей положення, проте робиться законодавцем в їх інтересах. Так, наприклад, незважаючи на значне та загрозове поширення серед населення коронавірусу COVID 19 вводяться заходи впливу, зокрема, адміністративні штрафи, обмеження та позбавлення волі за розповсюдження небезпечної хвороби, недотримання правил карантину тощо. У разі визнання приватного інтересу державою та з вчиненням певних дій суб'єктом реалізації інтересу він перетворюється у суб'єктивне право особи, яке охороняється та захищається державою.

Суспільний інтерес відображається в об'єктивному праві держави і на відміну від приватного, такий інтерес матиме певне обмежуваче та імперативне зобов'язуюче для усіх людей значення. Прагнення врегулювати потреби, гарантувати інтереси значної кількості населення і зумовлює необхідність встановлення загальнообов'язкових правил поведінки. Метою такого регулювання є забезпечення приватних інтересів, а межі встановлених правил визначаються залежно від виду інтересу та допустимих меж його реалізації. Інтереси суспільства як сукупності приватних інтересів і для об'єктивного, і для суб'єктивного права є певною першопричиною, передумовою та поштовхом до правотворення, його вдосконалення та застосування.

Проте приватний інтерес не виникає доки особа не зважить всі «за» і «проти» власних дій і не усвідомить потреби в їх вчиненні, то суспільний інтерес також не відображається у праві до того часу, поки не буде обмірковано і усвідомлено таку необхідність, але не конкретно визначеною особою, а суспільством загалом. Наприклад, потреба введення надзвичайної ситуації у певних регіонах України, де зросла кількість осіб, які повернулися із заробітків та складають загрозу передачі вірусу або ж захворіли на небезпечну для життя людини хворобу. Зміст приватного інтересу складається з двох прагнень людини: фактичного – користуватися певним соціальним благом в рамках загальних дозволів і юридичного – звертатися в необхідних випадках за захистом до компетентних органів держави або громадських організацій в разі порушення (неможливості) реалізації прагнень людини. На відміну від суб'єктивного права інтересу особи не кореспондує обов'язок іншої особи вчинити або утриматися від певної дії, що гарантується особі правом. Такі особи як свій моральний обов'язок мають тільки поважати інтереси іншої особи і не перешкоджати в його реалізації.

За порушення суб'єктивного права особи може бути застосована цивільно-правова відповідальність. Порушення ж приватних інтересів особи таких наслідків мати не може, оскільки їх неможливо порушити, тому що вони не мають зовнішнього вираження, адже це лише прагнення особистості, її усвідомлене бажання як результат свідомої діяльності людського розуму, а тому вони не регулюються правом. Тільки усвідомлені прагнення особи, які проявляються в її діях або бездіяльності є тими категоріями права, які мають власне нормативне визначення, правове регулювання та наслідки: позитивні – для особи, яка правомірно здійснює власні інтереси, а негативні – для особи – порушника її інтересів. Таким чином, приватні інтереси не відображаються в праві, іноді побічно можуть закріплюватися ним, проте вони не є формально певною категорією, а в разі їх оформлення і реалізації вони набувають статусу суб'єктивних прав. Саме інтереси особи є дієвими творчими потребами, які і спонукають людей до вступу в цивільні відносини, забезпечуючи їх динаміку і будучи рушійною силою суспільного розвитку [9, с.150].

Таким чином, приватний інтерес – це передумова будь-яких правовідносин, їх рушійна сила, причина, мотив, спонукання особи до дій з метою реалізації правового результату в цивільних правовідносинах. Потреби особи набувають змісту (ознак) інтересу тільки шляхом повного розуміння необхідності і можливості їх задоволення, формування мотиваційного стану особи, трансформації усвідомлених потреб у цільову спрямованість щодо їх реалізації з дотриманням загальних вимог права.

Сукупність інтересів значної кількості осіб є однією із основних, але не єдиною причиною його закріплення у нормативно-правових актах. Як наслідок через право інтереси особи реалізуються та ним гарантуються. Одночасно через закріплені у праві спільні інтереси всього суспільства реалізується і публічний, і приватний інтерес людини. Так, наприклад, ч. 1 ст. 203 Цивільного кодексу України визначає, що «зміст правочину не може суперечити цьому Кодексу, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави і суспільства, його моральним засадам» [10]. Зміст цього положення можна трактувати в контексті порушення суспільного інтересу як об'єктивного права, що в свою чергу порушує приватний інтерес особи на гарантії, які забезпечуються через їх правове закріплення. Тому право має таку ознаку як обмеження на благо (межі свободи поведінки особи), тобто особа погоджується вписувати свій інтерес у правові рамки, а натомість отримувати гарантії дотримання своїх прав та їх захист. Наведені нами приклади є ще одним підтвердженням того, що для будь-яких вчинків людини повинна бути її заінтересованість, яка виникає внаслідок оцінки нею всіх фактичних обставин конкретної життєвої ситуації. Саме єдність усвідомленого інтересу особи та відповідної правої норми забезпечує повноцінну реалізацію цивільних правовідносин, а у випадку потреби і захист їх учасників.

Адже, як зазначав Г. Ф. Шершеневич, загальне благо складається з сукупності приватних інтересів і суспільні інтереси охороняються у тій мірі, наскільки вони можуть задовольнити інтереси окремих осіб. Інтерес є сполучною ланкою між бажаним результатом (благом) і способом його досягнення (прагненням). Попри все беззаперечним є той факт, що саме сукупність інтересів значної

кількості осіб є однією із основних, але не єдиною причиною його закріплення у нормативно-правових актах. Як наслідок через право інтереси реалізуються та ним гарантуються [11, с. 342]. Інтерес є завжди індивідуальним, спеціальним; і навіть якщо він певним чином зачіпає інші інтереси, збігається з ними, вони не ототожнюються між собою, оскільки завжди окреслюється суб'єктивним станом окремої особи і йде далі від схожого інтересу іншої особи [12, с. 156].

Приватні інтереси є результатом об'єктивних потреб та бажань людини, необхідність задоволення яких примушує особу саме через наявність певного інтересу вчиняти певні дії, які породжують відповідні суспільні відносини. Такі приватні інтереси як допустимі або ж не заборонені правом, як правило, мають слабкий ступінь матеріальної забезпеченості, мінімальну міру гарантованості та реалізуються тоді, коли є необхідні для цього фактичні умови (наприклад, наявність коштів для придбання майна). Такі інтереси варто називати приватними або фактичним и, які є результатом соціально-морального дозволу певної поведінки. Зв'язок приватного (фактичного) інтересу з благом (потребою, бажаннями до отримання) і його захистом більш віддалений, ніж у суб'єктивного права особи. Так, наприклад, приватним інтересом особи під час пандемії коронавірусу є наявність в аптеках необхідних їй засобів протиепідемічного захисту та необхідних ліків. У разі їх відсутності, вона не може ні придбати ці медикаменти, ні вимагати від працівників аптеки надання їх в обов'язковому порядку, її інтерес нічим не гарантується. Якщо матиме місце суб'єктивне право особи, яке є елементом правового регулювання зазначених відносин, то у особи виникне право звернення за захистом цього її уже охоронюваного інтересу, гарантованого державою.

Отже, приватні інтереси – це об'єктивні, соціально вагомі, правомірні і реально досяжні потреби та бажання особи, які не визначені правом (але не заборонені ним) і виражені в її усвідомлених прагненнях та активних вольових діях з метою їх задоволення шляхом вступу в цивільні правовідносини для отримання певного правового результату.

Наукова доктрина для позначення доправової категорії інтересу як приватного (у нашому розумінні), часто застосовує категорію «законний» інтерес. Цивільні правовідносини є результатом узгодженості, досягнення компромісу інтересів їх учасників, обумовленої диспозитивним характером норм цивільного права, адже суб'єкти є юридично рівними, самостійними та незалежними у вольовому та майновому аспектах. С. В. Михайлов зазначає, що саме інтереси визначають метод правового регулювання відносин з економічним змістом, яким властиві диспозитивність й рівність їх учасників [13, с.64]. Як доправова категорія законний (приватний) інтерес – це фактична можливість особи в отриманні немайнового або майнового блага в певних цивільних правовідносинах. Законний інтерес у цивільному праві відображає правомірно соціальне прагнення людини до того, що не заборонено законом. Іншими словами – це фактична можливість (наміри) особи в отриманні немайнового або майнового блага в певних цивільних правовідносинах. Законний інтерес варто вважати можливістю, але можливістю більш соціальною, фактичною, яка відповідає морально-етичним вимогам та є не забороненою правом. Це здатність особи мати такий інтерес, але відсутні можливості та необхідні умови для його реалізації. Наприклад, особа має інтерес в набутті житла, але немає можливості його придбати за відсутності коштів для цього; має інтерес в придбанні противірусних засобів, але нездійснений для особи за відсутності їх в аптечній мережі міста тощо.

Однак межі такого приватного інтересу визначені так, що він не повинен суперечити інтересам інших осіб, колективним, громадським, державним інтересам і загально визнаним принципам права і загальним принципам цивільного законодавства. Відповідно до ст. 3, 13 ч. 2-5, 15 ч. 2 ЦКУ інтереси мають відповідати принципу – «дозволено те, що не заборонено законом». Законний інтерес є результатом взаємодії різноманітних інтересів – особистості, суспільства, держави, які не можуть бути повністю регламентовані і закріплені в нормах права. Як зазначає О. М. Ярошенко, лише «суспільно значимий інтерес є необхідною умовою права, але все ж сам по собі він не представляє права. Отримуючи ж правову форму, соціально значимий інтерес тим самим знаходить своє відображення в системі відповідних прав і обов'язків» [14, с. 6].

Такий суспільно вагомий інтерес є передумовою правотворчості і результатом об'єктивізації цивільного права. Ю.А. Тихомиров, зазначає, що законний інтерес, відображаючи легальне визнання інтересів громадян і всіх соціальних спільнот, може бути чітко визначено в праві і мати адекватну юридичну форму, може бути наслідком конституційних норм і природи статусу громадян і юридичних осіб, може визнаватися і захищатися законом і державою [15, с. 17]. Разом з тим, «законодавець часом не встигає «визнати» (закріпити, оформити законом) нові соціальні можливості та інтереси» [16, с. 30-31]. «Для того, щоб інтерес особи був визнаний законним, він повинен бути не протиправним» [17, с. 149], а це означає, що його реалізація не повинна порушувати норм права, які виражають інтереси суспільства, колективів і окремих громадян [18, с. 131].

Правове визнання законних інтересів відображається у наданні їх носіям простого юридичного дозволу діяти на власний розсуд для реалізації конкретних соціальних благ в рамках загальних дозволів без наявності кореспондуючого юридичного обов'язку. Н. М. Коркунов писав з цього приводу, що дозволити одному не означає зобов'язати іншого. Якщо немає відповідного боргу, буде просто дозвіл, а не правовідносини [3, с. 124]. І це означає що немає безпосереднього зв'язку такого інтересу із суб'єктивним цивільним правом, для якого він є лишень першопричиною, передумовою, усвідомленою потребою особи та спонуканням до майбутніх дій з метою його реалізації у цивільних правовідносинах. Саме з цього моменту варто говорити про здійснення особою свого інтересу через вступ у певні відносини та набуття нею суб'єктивного цивільного права, елементом якого буде право на захист свого інтересу, який охоронятиметься та гарантуватиметься нормою цивільного права. Однак, якщо суб'єктивні права гарантуються у всіх випадках, в той час, як законні інтереси гарантуються тільки в певній мірі і за умови, якщо вони не суперечать законним інтересам інших осіб і встановленому правопорядку. Адже інтерес є суто суб'єктивним відображенням в індивідуальній свідомості об'єктивних потреб індивіда, тому не може регулюватися правом [19, с.10]. Саме суб'єктивне право і забезпечує охорону та захист інтересу особи як суб'єкта цивільного права.

Крім категорії «законний» науковці дискутують щодо «охоронюваного законом інтересу». Р. С. Гукасян категорично стверджує, що терміни «охоронюваний законом інтерес» і «законний інтерес» виражають одне і те ж поняття, тому можуть використовуватися як рівнозначні». У правознавстві не місце «науки заради науки», має місце зловживання термінами, оскільки зі змісту багатьох статей нормативно-правових актів, в яких використовуються категорії «охоронюваний законом інтерес» і «законний інтерес» видно, що законодавець не проводить розмежувань між ними, а розглядає їх як синоніми [20, с. 116].

Щодо категорії охоронюваного законом інтересу, то ми вважаємо її недоцільною. Оскільки зазвичай в це поняття включаються інтереси, які прямо чи опосередковано визначені в нормативно-правових актах, а цю роль в праві цілком успішно виконує суб'єктивне право. Лише право врегулює певну поведінку особи, спрямовану на досягнення певного правового результату та здійснення приватного інтересу особи. А цивільний інтерес – це об'єктивні потреби особи, які не визначені правом та виражені в усвідомлених прагненнях особи до активних вольових дій з метою їх задоволення шляхом вступу у цивільні правовідносини для досягнення певного правового результату [21, с. 149]. Не може впливати право на усвідомлені бажання, наміри та потреби людини, яка маючи інтерес не вчиняє дій до його реалізації. Така поведінка є позаправовою, соціально допустимою, вона регулюється соціальними, морально-етичними нормами.

Висновки. Таким чином, оформлений у правомірних активних діях незаборонений інтерес як доправова категорія і є приватним інтересом. Ним є фактична соціальна можливість особи, яка відповідає морально-етичним вимогам та є не забороненою правом в отриманні певного блага. Суб'єктивне право забезпечує інтересу додаткові гарантії його здійснення. Саме завдяки цьому інтерес отримує юридичний зміст, відповідну охорону, а то навіть і захист у випадку його порушення, невизнання чи оспорювання. Завдання ж цивільного законодавства максимально узгоджувати приватні та публічні інтереси, забезпечуючи їх паритет.

Джерела та література

1. Иеринг Р. Интерес и право / Р. Иеринг. – Ярославль, 1880. – 268 с.
2. Петражицкий Л. И. Теория права и государства в связи с теорией нравственности. Часть 1 / Л. И. Петражицкий [Электронный ресурс]. – Режим доступа до ресурсу: <https://www.biblio-online.ru/viewer/F73BC15B-1775-4347-B780-5AE05A4E6E4F#page/293>.
3. Коркунов М. Н. Лекции по общей теории права / М. Н. Коркунов. – М., 1994. – 208 с.
4. Толстой Ю. К. К теории правоотношения: [монография] / Ю. К. Толстой. – Ленинград: Из-во Ленинградского Ун-та, 1959. – 88 с.
5. Михайлов С. В. Интерес как общенаучная категория и її відображення в науці цивільного права // Держава і право. – 1999. – № 7. – С. 86-92.
6. Малейн Н. С. Охраняемый законом интерес / Н. С. Малейн // Советское государство и право. – 1980. – № 1. – С. 27-30.
7. Кабалкин А. Ю. Гражданско-правовая охрана интересов личности / А. Ю. Кабалкин. – Москва: Наука, 1969. – 198 с.

8. Харитонов С. О. Категорія інтересу в цивільному праві України / С. О. Харитонов // Актуальні проблеми держави і права: збірник наук. пр. / ред. кол.: С. В. Ківалов (гол. ред.), Ю. М. Оборотов (заст. глав. ред.), Л. Р. Біла (відп. секр.) [та ін.]. – Одеса: Юрид. л-ра, 2005. – Вип. 25. – С. 216.
9. Чубоха Н. Ф. Поняття і зміст інтересу в цивільному праві / Н. Ф. Чубоха // Право і суспільство – 2019. – № 3. – Ч. 1. – С. 145-150.
10. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 № 435-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/435-15>.
11. Шершеневич Г. Ф. Общая теория права: Лекции профессора Московского университета Г. Ф. Шершеневича, читанные в Московском Коммерческом Институте в 1909/10 г. / Г. Ф. Шершеневич. – М.: Изд. дом МКИ, 1911. – 116 с.
12. Венедиктова І. Категорія охоронюваного законом інтересу в цивільному праві України / І. Венедиктова // Приватне право. – 2013. – № 1. – С.146-150 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prpr_2013_1_16.
13. Михайлов С. В. Категория интереса в российском гражданском праве / С. В. Михайлов. – Москва: Статут, 2002. – 205 с.
14. Ярошенко О. М. Правовий статус сторін трудових правовідносин: автореф. дис канд. юрид. наук: 12.00.05 / О. М. Ярошенко. – Х.: Нац. юрид. акад. України, 1999. – 20 с.
15. Тихомиров Ю. А. Коллизионное право / Ю. О. Тихомиров. – М.: Юстицинформ, 2000. – 394 с.
16. Малейн Н. С. Охраняемый законом интерес / Н. С. Малейн // Советское государство и право. – 1980. – № 1. – С. 30-31.
17. Витрук Н. В. Основы теории правового положения личности в социалистическом обществе / Н. В. Витрук. – М.: Наука, 1979. – 217 с.
18. Чепіс А. І. Охоронюваний законом інтерес в цивільному праві: поняття та структура // А. І. Чепіс // Порівняльно-аналітичне право. – 2013. – № 1. – С. 130-134.
19. Грибачов В. П. Осуществление и защита гражданских прав / В. П. Грибанов. – М.: Статут, 2000. – 411 с.
20. Гукасян Р. Е. Проблема интереса в советском гражданском процессуальном праве / Р. Е. Гукасян. – Саратов: Приволжское книжное издательство, 1970. – 174 с.
21. Субочев В. В. Сущность законных интересов / В. В. Субочев // Ленинградский юридический журнал. – 2007. – № 2. – С. 35-55.

Чубоха Н. К вопросу интересов в гражданском праве. В статье исследуется понятие интереса как гражданско-правовой категории и его соотношение с объективным правом. Обосновывается дефиниция интересов как осознанных стремлений и потребностей личности, ее волевых действий, направленных на достижение определенного правомерного результата, приобретение и осуществление субъективных гражданских прав. Обоснована необходимость по разграничению интереса и объективного гражданского права, определяются механизмы их осуществления в гражданском праве. Опровергается необходимость применения законного интереса, который следует считать естественным интересом человека, поскольку это доправовая категория, которая основывается на социальных и морально-этических нормах. Естественный интерес – это разновидность интереса, который не определен объективным правом и является соответствующим простым фактическим решением лица действовать по собственному усмотрению для достижения конкретных социальных благ. Как внеправовая категория он является предпосылкой субъективного права личности и определяется как допустимое в будущем социальное поведение лица, отвечающего духу, сущности права или не противоречащее им, и осуществляется по принципу «разрешено то, что не запрещено законом». Содержание такого интереса состоит из двух стремлений человека: фактического – пользоваться определенным социальным благом в рамках общих разрешений, и морально-этического – обращаться в необходимых случаях за защитой от нарушения (невозможности) реализации стремлений человека. Интересы общества и частные интересы отдельного индивида является объективной основой сосуществования и взаимодействия публичного и частного права. Очень важно, чтобы признавались и защищались как частные интересы каждого, так и интересы всего общества. Только при гармоничном сочетании и согласовании интересов всего социума в правовом регулировании возможно последовательнѣт и динамичное развитие общества, в том числе в сфере осуществления личных неимущественных и имущественных гражданских правоотношений.

Ключевые слова: частный интерес, публичный интерес, объективное право, субъективное право.

Chubokha N. On the Issue of Interests in the Civil Law. The article examines the concept of interest as a civil law category and its correlation with objective law. The author interprets interest as conscious ambitions and needs of a person, his/her volitional actions aimed at achieving a desired legitimate result, acquisition and exercising subjective civil rights. The author argues that there is a need to distinguish between interest and objective civil law and determines the mechanisms of their implementation in civil law. The study refutes the need to apply a legitimate interest, which is traditionally interpreted as a natural human interest since it is a pre-legal category based on social, moral, and ethical norms. Natural interest is a kind of interest that is not defined by objective law and is a simple factual permission for a person to act at his/her own discretion for the realization of specific social weals. As an extra-legal category, it is a prerequisite for the subjective right of a person and is defined as permissible in the future social behavior of a person, which corresponds to the spirit and essence of law or that does not contradict them and is carried out on the principle – «allowed is what is not prohibited by law». The content of this interest involves two main human ambitions: the actual – to enjoy some social benefits within the general permits, and the second (moral and ethical one) – to seek protection if necessary in case of violation or impossibility to realize one's ambitions. The interests of society and the private interests of the individual person are the objective basis for the coexistence and interaction of public and private law. It is very important that both the private interests of each and the interests of society be recognized and protected. Only with the harmonious combination and coordination of the interests of the whole society in legal regulation is possible to get the consistent and dynamic development of society, including in the field of personal non-property and property civil relations.

Key words: private interest, public interest, objective law, subjective law.

УДК 349.6(477+061.1ЄС):658.7]:502.171:32
DOI <https://doi.org/10.32782/2409-4544/2020-1/13>

Л. Шевчук

Екологічна політика держави у сфері публічних закупівель: підходи ЄС та законодавство України

Досліджено теоретико-правові основи екологічної політики України в сфері державних закупівель в умовах європейської інтеграції держави. Проаналізовано екологічні стандарти ЄС і їх закріплення в національному законодавстві. Відзначено, що введення Законом № 114-IX норм екологічного характеру є результатом послідовного наближення законодавства України до *acquis* ЄС в сфері закупівель відповідно до Угоди про асоціацію. Обґрунтовано висновок про те, що посилення екологічної складової в національному законодавстві характеризує сучасну політику України, орієнтовану на стандарти ЄС у сфері закупівель відповідно до Директиви 2014/24/ЄС. Відзначено, що окремі норми екологічного характеру, передбачені зазначеною Директивою 2014/24/ЄС, на цей час не знайшли належного закріплення в національній нормативно-правовій базі в сфері закупівель. На основі аналізу новел законодавчого регулювання екологічних аспектів закупівельної діяльності, а також дослідження провідних вчених-екологів сформульовано авторське визначення поняття сучасної екологічної політики України в сфері державних закупівель. Сучасна екологічна політика України у сфері публічних закупівель є комплексною системою дій, заходів та напрямів діяльності держави за участю суспільства, спрямованих на досягнення цілей сталого розвитку шляхом раціоналізації прямого й опосередкованого впливу людини та результатів її діяльності на довкілля, зниження рівня забруднення навколишнього природного середовища, досягнення гармонійної взаємодії суспільства і природи, охорони й оздоровлення довкілля, збалансованого використання природних ресурсів, забезпечення екологічної безпеки (у тому числі безпеки життя і здоров'я людини) та підтримання екологічної рівноваги, стимулювання розвитку екоорієнтованих технологій тощо на усіх етапах здійснення закупівель товарів, робіт і послуг (з моменту планування закупівлі до укладення й